

Figyelő

»Szeressük azt, ami a miénk!«

Írás Hangya Bandiról és képeiről.

Valahogy távolból jövő végtelen fájdalom markol szívünkbe, amikor e mondatot olvassuk: „Ti csak sívár síkoi és sáros embert láttok“!

Nagy vezérünk bánatos mondata ez, mely teljesében vonatkozik a mai fiatal, agyongyűrött, elnemismert fiatal-ságra.

Veni, Vidi! Harmadik, a mindent jelentő „Vici“ már csak a ködös múlté. Nem a miénk; éppen ezért kell, hogy szeressük és pártoljuk a gondolatot és szomorú világunk bárminő alkotását, mert ez mind... mind a keserű máé, ez igazán a miénk: mai fiataloké.

Igen jöttünk az életen át, a multat borító ködön át és sokat, nagyon sokat láttunk. Láttuk Leonardo da Vincit, Raffael, Michel Angelo, Titian, Székely Bertalan, Madarász, Zichy, Munkácsy és Manet robusztus képeinek reprodukcióit. Ragyogó képeket láttunk. Lukulluszí lakomákat, duhaj, gazdag torokat, káprázatos aranylakodalmakat, ártatlan Madonnákat, perverz női aktokat és aranykeretes, gögös portrék ősi tekintetét. Halhatatlan művészek hatalmas alkotásait.

„Volt... volt. Ez már csak másvirágzás, — a levél nem zöld és nem palma már többé a palma.“ (Ádý)

És látjuk a sívár mát: Ami a miénk!

Borongós kép áll egy fényes kirakásban. Holland gyöngyök, butatekintetű porcelánkutyák és csillogó haszontalan csecse-becsék között; egyszerű sőtét keretben. A kép beszél: visszataasztó uccasoromon por, piszok és papírhulladék. Ime három fázó, éhező, semmittevő ember. Az uccasarkomon áll a teremtés koronája; éhező emberek: a munkanélküliek.

Tovább megyünk. Sötét uccasoromban ferdén földbeszúrt gázlámpa szomorú glóriája vibrál. A fal mellett vak kucséber toprongyosan ácsorog, az uccaközepén két kitagadott munkanélküli nő lehajtott fejjel, mély szemgödörökkel tart az utolsó menedék felé. Gyűrődött, rikító ruhájukról, sarkatlan cipőjükről szokog a szomorú foglalkozás.

Ime! — ezek a mai izmusok!

Nincs szükségünk nagy szavakra, szédítő frázisokra, vagy duzzadó körmondatokra, hogy Hangya Bandi művészetét és egyéniségét leírjuk. Nincsen szükségünk hanyag jelzőkre, melyek lobogó sörényszerű művészahaját, robusztus, pózoló profilt, vagy bckrétába kötött nyakkendőt idéznének a jámbor olvasó elé.

Egyszerű kis fehérre meszelt ház udvari lakásában lakik, ahol a műtermek modellszédítő üvegfalait egy sze-

rény kis ablak helyettesíti. Fehér falakon tanulmányrajzok, gyűrött emberi alakok, az édesanya képe, egy-két rézkarc és egy bakfis nevető képe az asztalon. A művészi rendtelenség nélküli szerény egyszerűség szinte hihetetlené teszi a borongós sötét kép művésziességét, mely az álványon nyugszik. — A nyugatfelől főlszakadt sötétkék esőfelhők tovaszáguldanak, távol a komor messzeségben láthatárt függönyöz a tavaszi felhőszakadás. Lefelé ívelő, sáros országúton, haragoszöld rét mentén egy ázott pár halad. A férfi széles vállai közé húzza ázott, bozontos üstökét; — a nő fázóan hozzásímul, lucskos piros-fehér ruháját szaggatva föl-fölkapja az északi szél. A „Vihar“ című képe ez, melyen a napokban végezte utolsó mesteri simításait.

Művészi fantázia. Csodálatos sötét színeiben, a komor tájban, a két ázott emberben forr, lüktet a sívár, sáros-földhöz ragadt emberi élet.

Hangya Bandi szemei végigszaladnak a képen: rám néz. Nem büszke, nincsen önmagától elragadtatva; képeiről keveset beszél. Hiszen beszélnek azok maguk. Inkább életéről.

Szegénységben élő szülők gyermeke. Ifjúságáról némi tragikomikával beszél. Háborúalatti gyermekévei szürkek, kellemetlenek és eseménytelenek voltak. Űres, magárahagyott óráit nem ólomkatonák, nem hintalovak és nem bozontos mackók sora vidította. Nem volt néki sem lovaskatonája, se kisvonatja, semmi, . . . csak egy kis ceruzavége, melyet már alig lehetett megfogni és egy gyűrött irkalapja. Ez volt a játéka a háborús napok szűkös kenyere mellett. Erre a papírdarabkára kanyarintotta gyerekes „törökbasáit“, melyekből az idő, a meglátás, az akarat és a próbálkozás öntudatra ébresztette az egészséges, nagyjövőjű tehetséget.

Öt évvel ezelőtt, amikor öreg házigazdáját meglátta festegetni, nagy ked-

vet kapott a festésre. Vett két pasztelt, piros és fehér színben és ezzel lerajzolta az egyik szentképet. Amikor a házigazdája meglátta, nagyon megdicsérte. A dícséret felébresztette benne a bizalmat, mely törhetetlen türelemben és akaratban vitte nősét a diadal felé.

Képeit évekig senkinek sem mutatta: önmagának festett. Végül is egy munkásbarátja kilocsogta a „műteremtőket“ s ily módon napvilágra jött Hangya Bandi művészi tudása.

A fejlődés és a nyilvános szereplés folyamata megindult.

Megindulását nagylelkű zombori támogatójának, egy igen képzett és műértő orvosnak köszönheti, aki lankadatlanul biztatta, segítette és óvta az írógyek intrikájától. Allegorikus képeit Budapestre és Bécsbe vitte, ahol neves emberek és festők és műértők a legnagyobb elismeréssel nyilatkoztak izmos tehetségéről.

Azonban a Vajdaságban élő, már „akadémiát“ is végzett tehetségek a „jobb családból“ származottak lenéznek a szegény munkásfiút és kegyeskednek annyit mondani: „Semmi különös! nem látok benne tehetséget!“ Ezeket a derék embereket csak hanyagul visszafordulva intézzük el: „Noli turbare circulos meos!“

Fejlődésének aránylag rövid idején kidolgozott szépszájú képet és három kiállítást rendezett. Szuboticán, Szomborban és Vel. Becskereken. Kiállításai látogatottak voltak és képet is adott el szép számmal. Többek között a híres és ismert művét, a: „Vihar előtt“ című pasztelljét, amelyről több fényképfelvétel is készült.

Hangya Bandi szinte gyerekesen síma arcán markáns, vagy gögös vonásnak még csak nyoma sincsen. Alakja gyöngéd, fiatalos, inkább lányos, mint férfias, csak kezein lehet észrevenni a fejlődő férfit, melyek a fiatalkori nehéz munkától megerősödtek. Szemei mindig

mosolyognak. A határozott tekintetében van az egyetlen nyom, mely külalakján elárulja a nagy tehetséget. Amit egyszer meglát, megnéz, az örökké emlékezetébe vésődik. Látásaiban megtermékenyül az élet örök gondolata és a legtermészetesebb és legigazabb séíneivel, alakjaival ragyog át az állványon fészülő vászonra.

Képeinek legnagyobb része négy fal között készült. Annnyira szerény, hogy nem meri állványát kivinni az utcára, parkba, vagy a tópartra. Azt hiszi, hogy ilyesmit csak azok a befürtött festők engedhetik meg maguknak, akik akadémiát végeztek; akiktől a vihógó bakfisok nagyzelesen autogramot vagy exlibrist kérnek.

Festészetét nem bélyegezhetjük meg semmiféle ízmussal: sőt azt lehet mondani, hogy eddig órá hatással sem voltak, miért is nem volt alkalma ezeknek termékenyítő séíneit, vonalait és perspektíváit meglátani. Legfeljebb annyiban, amennyiben ez expressionízmusnak, az impresszionízmusnak, avagy a naturalízmusnak köze van a való élethez.

Hangya képei ceruzarajzok, pasztell és olajfestmények. Tehetségének és meglátásainak kifejezése legnagyobb erővel a pasztell-képcin láthatók. Olajképei még nem annyira kiforrottak, — képein három erős, komor séin dominál; a sötétzöld, kék és a fekete.

Hangya Bandi képeiben saját lelki-életét, gyéniségét és mélyről jövő igaz gondolatait adja. Megtermékenyítője a

látás és a képzelet; innen van az, hogy a képei szézzszázalékosan eredetiek. Másolásról, vagy utánzásról szó sem eshetik. Ő az élet festője, allegóriához ritkán nyúl. A valóság, a közfünk járó, érezhető, tapintható, jó vagy rossz, szép, avagy megvetésre méltó rút élet festője. Hangyának a meglátásai, az ízmusai és vérbeli tehetsége a művészete. A kép az ő igazi élete, gondolata és álma. A „Munkanélküliek”, az „Uccalányok”, a „Szegény temetés”, a „Vihar” képeken átvibrál lelkének meleg, lehelle. A borongós égbolt alatt sivár, sárgászöld búzatáblák, tengerróna: ez a Vajdaság. Rajta sáros, agyongyűrött emberek: a munkanélküliek . . .

Veni, Vidi: jött és látott. Látta az embert amint született, a gyermeket és annyi embert munkanélkül, éhezni, fázni, szenvedni: látta a sivár síkot, fekete gödröket, a korhadt fejfákat és a dübörögve aláhulló földet: a szegény temetést. Látta a tovatűnő sokséínű életet, a nyomort: magát a szomorú embert.

Megöröktette a bennünk és kívülnk élő szomorú világot. És gyözött. Ő az első Cézár közzöttünk: ázott és tépett fiatalok közzött.

Ő már látja a „gyözöclem” aranyfüstjét, mely a homályos jövőből feléje közeleg.

Fogadjuk Szenteleky intő szavát: Szeretünk fiatal barátunk, mert a miénk vagy és nagyon búszékek vagyunk rád...

Lévay Endre

Ellenfirka

A játék az maradjon mindég játék és a tréfa is maradjon meg tréjának. De a tudományt hagyjuk meg séintén tudománynak. Szeretettel minden éi nélkül ajánlom e sorokat a vajdasági múkedvelő nyelvészeknek, akiknek egyik legkiválóbbika a „Hétről-hétre” 7. számában, hogy parlamentáris kifejezéssel

éljek „örült képtelenségeket” hordott össze a „Firka” című cikkében.

A „Firka” írója panaszokodik, hogy „öröktől fogva hitte a nyelvet” s kiderült miszerint a nyelv is csak úgy „lett” semmiből, mint a leves vízből, vagy gyermekkori játékaí fűrészporból és kócból, mely igazságoknak megis-